

kestävän kehityksen tavoitteisiin niin kestävien kaupunkien, oikeudenmukaisuuden kuin ilmastotekojenkin osalta, mutta globaaleina ylätasoina tavoitteina ne jäävät kuitenkin varsin abstraktille tasolle, mikä altistaa kirjankin yleispiirteisyydelle. Opas pyrkii samaan aikaan olemaan tarpeeksi yksityiskohtainen, jotta sitä voidaan hyödyntää paikallisella tasolla paikalliset erityispiirteet huomioiden, mutta tarpeeksi yleispiirteinen, jotta sitä voidaan hyödyntää mahdollisimman laajalti. Haastava kompromissi on yllättävän onnistunut, joskin kukin lukija varmasti löytää kohtia, joissa toivoisi omia mielenkiinnon kohteita käsiteltävän vähän syvällisemmällä tasolla.

Kaiken kaikkiaan kirja on kunnianhimoinen avaus käytännön tason opaskirjaksi, jonka avulla voidaan

konkreettisesti edistää ilmastomuutokseen sopeutumista rannikon asutuskeskuksissa. Uskoisin, että jokainen lukija saa teoksesta jotakin, olipa sitten kansalainen, kaavoittaja kuin viranhaltijakin. Vaikka sopeutumistoimet voivatkin olla luonteeltaan monimutkaisia, oppaan tarkistuslistamainen luonne auttaa luovimaan jokaisesta vaiheesta eteenpäin. Toisaalta monimutkaisia ovat sopeutumisen esteenä olevat haasteetkin, eikä niihin kaikkiin löydy oppaasta yksityiskohtaisia ratkaisuja, joten auvoista seilaamista nousevan merenpinnan aalloilla läpi kaikkien haasteiden tuskin on luvassa kirjan avullakaan.

UULA SAASTAMOINEN
Suomen ympäristökeskus

Kertomukset kivettyvät kaupungiksi

AMEEL, LIEVEN (2021) *Narrative Turn in Urban Planning: Plotting the Helsinki Waterfront*, 153 s. Routledge, Abingdon.

Kirjallisuustieteilijä-urbanisti Lieven Ameelin uutuusteos alleviivaa kaupunkisuunnittelun upottuneisuutta kertomiseen, narratiiveihin, juonenkulkuihin ja isoon joukkoon muita kertomuksellisuuden sukulaiskäsitteitä. Takakansitekstin mukaan kyseessä on ensimmäinen teos, joka kokonaisvaltaisesti luotaa narratiivisuutta kaupunkien suunnittelussa (vrt. esim. Throgmorton 1996).

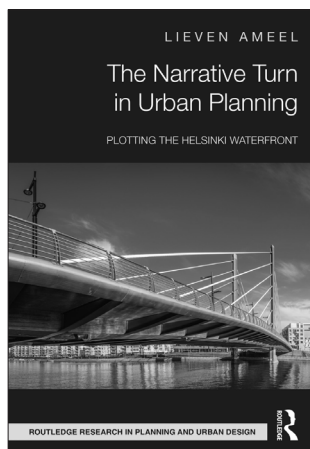
Suomalaisittain kirja on kiinnostava. Empiirisenä tarkastelukontekstina ovat Helsingin merenranta-alueet, erityisesti Kalasataman ja Jätkäsaaren käynnissä olevat jättimäiset kaupunki-uudistuskohteet. Kirja on lisä humanistisen kaupunkitutkimuksen kasvaneeseen kirjallisuuteen (Vahtikari ym. 2021). Tieteenalakontekstualisoinnissaan Ameel korostaa vuoropuhelua kaupunkisuunnitteluteorian ja humanististen tieteiden – erityisesti narratologian ja kirjallisuustutkimuksen – välillä.

Teoksen alkupuolella Ameel hahmottelee kolmiosisaisen taksonoman: *narratives for planning* (esim. paikallishistoriasta kertovat legendat, dokumentit ja taide-esitykset); *narratives in planning* (suunnittelu ja sen kumppanuudet narratiivisena toimintana ja dokumentteina); ja *narratives of planning* (suunnittelun ulkopuolisten toimijoiden kertomukset kaupunkisuunnittelusta ja sen enemmän tai vähemmän onnistuneista tuloksista). Kolmijako kulkee mukana läpi kirjan eräänlaisena käsitteellisenä selkärankana ja analyttisena linssinä, joka usein selkeyttää tarkastelun alla olevia kaupunkisuunnitteluilmiöitä. Ameelin ”kokonaisvaltainen” ote kertomuksellisuuteen näyttäytyy teoksessa toisaalta runsaahkona narratologiasta, retoriikan tutkimuk-

sesta ja kirjallisuustieteestä omaksuttuna käsitarsenaalina. Ansiokas näkökulma on esimerkiksi ajatus kulttuuristen ideoiden ja ideaalien materialisoitumisesta rakennetuksi ja eletyksi todellisuudeksi kertomusten välittämänä. Analyttisesti oivaltava on myös mikronaratiivin käsite, jossa strategisia tavoitteita pikemminkin implikoidaan nasevilla ilmaisuilla ja mainoslausenomaisesti kuin seikkaperäisesti perustellen. Tähän tapaan esimerkiksi Jätkäsaari ja Kalasataman esitetään suunnitteludokumenteissa Helsingin keskustan ”urbaneina” laajentumina sen enempää perustelematta.

Myöhemmissä luvuissa Ameel analysoi Helsingin merenranta-alueiden historiaa, suunnittelua ja jälkiteollista muutosta kokonaisuutena ja erityisesti nykyisen Kalasataman ja Jätkäsaaren alueilla. Tapaustutkimusten taustoitukset toimivat hyvin. Myös välillä esitetyt kirjallisuusanalyysit pääkaupunkimme rannoista ja niiden yhteisöllisistä merkityksistä romaani-taiteessa esitettyinä ovat kiinnostavaa luettavaa. Helsinki-kirjallisuudessa rantavyöhyke näyttäytyy usein liminaalisena, arvaamattomien muutosten tilana ja vaihtoehtoisena kaupunkina, ”paikkana, joka on etäännytetty varsinaisesta kaupungista” (s. 35, suom. JV). On kuin ranta-alueiden jälkiteollinen muutos, gentrifikaatio ja uudet megaprojektit eivät olisi vielä kovinkaan vahvasti suodattuneet (ainakaan Ameelin tässä yhteydessä käsittelemään) helsinkiläiseen kirjallisuuteen.

Kalasatamaa ja Jätkäsaarta käsittelevissä luvuissa on useita oivaltavia jaksoja. *Emplotting urban regeneration: Narrative strategies in Kalasatama* -luvussa kaupunkitutkimuksellisesti kiinnostavimmasta päästä on analyysi rakennusyhtiö SRV:n vuonna 2013 julkaisemasta pamfletista, jossa puolustetaan ”individualisatiota” ja ”positiivista segregatiota” asumisen tulevai-

suutena. Kuten Ameel toteaa, Helsingin kaupungin tärkeän rakennuttajakumppanin ajattelu edusti mielipidevaikuttamiseen tähdännyttä narratiivista suunnittelusta (*narrative of planning*), ei kaupunkisuunnitteluosaston varsinaista suunnittelunarratiivista (*narrative in planning*). Myös *Genre and metaphor in planning Jätkäsaari* -luku on kiinnostava, tosin hieman levoton monien toisiaan seuraavien narratiivisten analyysinäkökulmien kavalkadi. Luvun lopussa päädytään eräänlaisiin kirjallisuustutkijan policy-neuvoihin siitä, kuinka nykyisen Jätkäsaaren identiteettitarinan olisi voinut rakentaa toisin, alueeseen ja sen historiaan liittyviä erilaisia tarinamuotoisia ”menetettyjä mahdollisuuksia” hyödyntäen. Luvun parasta antia on analyysi siitä, kuinka 2000-luvun alun suunnitteluluonnoksissa vahvasti esillä ollut idea Jätkäsaaresta metaforisena ”Itämeren tyttärenä” ja ”naisten kaupunkina” tuli hyllytetyksi ja tarinallistamisen lähtökohdaksi otettiin maskuliininen ”jätkä”-nimiassosiaatio.

Ameel ei ole yksin näkemyksensä kanssa ”narratiivisesta käänneestä” (*narrative turn*) kaupunkisuunnittelussa. Takakannessa kirjan näkökulman hyödyllisyyttä kehuu suunnitteluteorian osallistavan ja kaupunkisuunnittelun pitkän linjan tutkijatahti Patsy Healey. Kuten Ameel itse mainitsee, helsinkiläisistä suunnitteluammattilaisista esimerkiksi kaupunkisuunnitteluosastoa vuosina 2000–2012 johtanut Tuomas Rajajärvi korosti, että ”kaupunkia tulisi ajatella tarinana” (s. 7). Länsisataman alueen projektijohtaja Timo Laitinen jopa tilasi Hannu Mäkelän romaanin *Hyvä jätkä* keskeiseksi osaksi Jätkäsaaren uudisasuun identiteetti- ja brändityötä.

Siltikin narratiivisella tutkimusotteella on myös rajoitteensa ja lukukokemusta rasittavat puolensa. Epäilen, että monille ei-humanistisilla aloilla koulutetuille kaupunkitutkijoille ja -ekspertereille spesiaalikäsitteiden ja -analyysimallien vyörytys kirjassa on liian sanakkaa. Teoksessa sovelletut vaihtuvat narratologiset analyysityökalut liittyvät milloin kirjallisuuden lajityyppihin ja näiden henkilöahmotyyppeihin, milloin taas metaforiin tai juonellistamiseen, ja niin edelleen. Vaihtelevat analyysinäkökulmat tuovat käsittelyyn poukkoilevuuden makua. Välillä tuntuu, että teoksen päätarkoitus olisi todistella narratologisen tutkimusotteen tärkeyttä mahdollisimman useasta näkökulmasta, ei kaupunkike-

hityksen ja -suunnittelun syvälinainen analyysi. Voisi myös väittää, että narratiivinen ote ikään kuin ”sisäsyn-tyisesti” painottaa markkinoinnillista näkökulmaa suunnitteluun. Esimerkiksi kaupunkisuunnittelun kytköksiä kaupunkipolitiikan muihin sektoreihin ja tavoitteisiin käsitellään kirjassa vain ohimennen. Myös sosiaalisen sekoittamisen tavoitteiden, maanarvo-odotusten ja monien muiden yhteiskuntatieteellisen kaupunkitutkimuksen tärkeiden tutkimusteemojen käsittely on Ameelin teoksessa kevyehköä (ks. Helsingin ranta-alueita koskien: esim. Haila 2005; Hyötyläinen & Haila 2018).

Itse luin Ameelin teosta suunnitellessani samaan aikaan opetusta poikkitieteelliselle ryhmälle kaupunkitutkimuksen ja -suunnittelun maisteriopiskelijoita. Aprikoin narratologisen kaupunkisuunnittelunäkökulman soveltuvuutta johdantokurssin materiaaliksi. Onko kirjan tulokulma liian spesifi, liian humanistinen, jopa hampaaton pureutumaan aikamme urbaaneihin ongelmiin ja kriiseihin? Päädyin ottamaan Ameelin tekstin osaksi kurssimateriaaleja. Varsin iso osa opiskelijoista inspiroitui kertomuksellisesta näkökulmasta suunnitteluun.

Narrative Turn in Urban Planning on nähdäkseni käyttökelpoinen teos osana kaupunkisuunnittelun opetusta ja akateemisena tiedonlähteenä ranta-alueiden kehittämistä.

KIRJALLISUUS

- Haila, A. (2005) Kahvinpaahtaja kaupunkisuunnittelijana. Teoksessa Bäcklund, P. & Schulman, H. (toim.) *Suunnittelun kumppanuudet. Tapaus Vuosaari*, 28–48. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Hyötyläinen, M. & Haila, A. (2018) Entrepreneurial public real estate policy: The Case of Eiranranta, Helsinki. *Geoforum* 89, 137–144. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2017.04.001>
- Throgmorton, J. A. (1996) *Planning as persuasive storytelling*. University of Chicago Press, Chicago.
- Vahtikari, T., Ainiala, T., Kivilaakso, A., Olsson, P. & Savolainen, P. (2021; toim.) *Humanistinen kaupunkitutkimus*. Vastapaino, Tampere.

JANI VUOLTEENAHO

*Kaupunkitutkimuksen ja suunnittelun maisteriohjelma
Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta &
Valtiotieteellinen tiedekunta,
Helsingin yliopisto*

Uusi teos avaa monia puolia Jenny Paulaharjusta ja konkretisoi arkistoaineistojen kerroksisuutta

PAULAHARJU, MAARIT (2022) *Jenny Paulaharju – Maankiertäjän perintö*, 227 s. SKS, Helsinki.

Oliko oululainen opettaja ja kansanperinteen kerääjä Jenny Paulaharju (1878–1966) edelläkävijä, sivuutettu ja varjoon jätetty, aiheetta valokeilaan nostettu vai kontrolloiva perhetyranni? Kaikkea tätä, kuten Marjut Paulaharjun kirjoittama uusi elämäkertateos osoittaa.

Jenny Paulaharjun merkitystä on nostettu esiin hänen puolisonsa, Samuli Paulaharjun (1875–1944) varjosta eri-

tyisesti 1980-luvulta alkaen. Nyt Marjut Paulaharju tekee sen poikkeuksellisen laajan aineiston ja erityisen position kautta: Samuli Paulaharju oli kirjoittajan isän isä, ja Jenny tämän puolisona isoäiti, joka pitkän elämänsä loppupuolella ehti tulla kirjoittajalle tutuksi, toisin kuin Samuli, joka kuoli jo 1944. Marjut Paulaharjun aineistona on ollut siis koko laaja biografinen suvun hallussa ollut aineisto, joka nyt tämän valtavan työn jälkeen on luovutettu SKS:lle, sekä tietenkin kaikki se suullisesti ja sanattomastikin välittynyt tieto, jota suvussa on ollut ja on.